

27 шілде, сейсенбі 2021 жыл

e-mail: syrboyi@yandex.kz / www.syrboyi.kz

www.facebook.com/syrboyi.kz/

www.instagram.com/syrboyi_kz

https://twitter.com/syrboyi

t.me/syrboyi_kz

● ПРЕЗИДЕНТ

Газ өңдеу қуаты артады

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Эни С.п.А.» компаниясының Атқарушы директоры Клаудио Дескальциді қабылдады.

Кездесу барысында Қашаған және Қарашығанақ ірі мұнай-газ жобаларының жүзеге асырылуы жөніндегі жоспар қарастырылды. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевқа жалғасып жатқан пандемия жағдайына қарамастан, Қашағандағы қазіргі жобалардың іске асырылу қарқыны сақталып отырғаны туралы баяндалды.

Клаудио Дескальцидің айтуынша, мұнай өндіру ісін арттыру жөнінде бірқатар маңызды инвестициялық шешім қабылданған. Консорциум Қашаған кен орнын толыққанды игерудің тұжырымдамасын әзірлеп жатыр. Сондай-ақ газ өңдеу қуатын күшейту жұмыстары жалғасуда.

Мемлекет басшысы энергетикалық бағыттағы инвестициялық жобаларды одан әрі жүзеге асыруға Қазақстанның баса мән беретінін айтты. Осы ретте, Президент отандық өнім үлесінің жоғары болуын қамтамасыз ету қажеттігіне назар аударды. Бұдан бөлек, әңгімелесу барысында жер қойнауын игеру, геологиялық барлау жұмыстарын жүргізу және жасыл энергетика саласындағы жобаларды іске асыру мәселелері талқыланды.

Астрахан облысының губернаторын қабылдады

Қазақстан Президенті Ресейдің Астрахан облысының губернаторы Игорь Бабушкинді қабылдады.

Кездесу барысында Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан мен Ресей Федерациясы арасындағы стратегиялық және одақтастық қатынастардың қарқынды дамып келе жатқанын және екі ел өңірлерінің ықпалдастығы кеңейе түскенін атап өтті. Осы ретте Өңіраралық ынтымақтастық форумы тиімді диалог алаңына айналып отыр.

Қазіргі уақытта Атырау, Батыс Қазақстан, Маңғыстау және Қазақстанның өзге де облыстары Астрахан облысымен көптеген бағыт бойынша өзара тиімді кооперацияны жүзеге асыруда. Экономикалық белсенділіктің жаңғыруына орай шекара маңындағы сауда қарқыны біртіндеп қайта қалпына келіп жатқаны байқалады. Қазақстан мен Астрахан облысының арасын негізгі байланыстырушы ретінде Ресей бойынша ең көп тұратын сол жердегі қазақ диаспорасы маңызды рөл атқарып отыр.

Президент Астрахан қазақтарының тарихи отанымен рухани байланыстарын нығайтуына, ата-бабаларының тілі мен мәдениетін сақтауына жан-жақты қолдау көрсетіп жатқаны үшін Игорь Бабушкинге ризашылығын білдірді. Қазақ халқының Бөкей хан, Құрманғазы, Дина Нұрпейісова және басқа да ұлы перзенттерінің есімін Астрахан жерінде ұлықтап келе жатқаны үшін аймақ әкімшілігі мен тұрғындарына алғыс айтты.

● САЙЛАУ – 2021

Демократиялық даму жолындағы маңызды қадам

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың бытырғы «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Жолдауында ауыл әкімдерін тікелей сайлауды енгізу қажеттігі айтылған еді. Өткен жексенбіде бұл нақанның шешуші сәті өткізілді.

Сб Айсауле ҚАРАПАЕВА, «Сыр бойы»

Алғаш рет тәжірибеге енгізілген саяси науқанда республика бойынша 730 аудандық маңызы бар қала, ауыл, кент және ауылдық округ тұрғындары жергілікті сайлау учаскелеріне келіп, өздерінің конституциялық құқығын іске асырды. Әкімдікке кандидат болып тіркелген 2297 үміткердің 1419-ы немесе 61,8 проценті өзін-өзі ұсынған, ал 878-і – еліміздегі барлық 6 саяси партия ұсынған азаматтар. Ал облыс бойынша 122 үміткер ішінен 40 округтің барлығында әкімдер сайланды. Оның ішінде «Nur Otan» партиясынан – 30, «Ауыл» ХДПП – 2, «ADAL» ПП – 2, Қазақстан халық партиясы – 1 адам, өзін-өзі ұсыну бойынша – 5 адам.

Кез келген сайлау – қоғамды ілгері жылжыту әрі қордаланған мәселелер жиынтығын шешуге бағытталады. Ауыл әкімдерін сайлаудағы жаңашылдық тұрғындардың өз ұсынысы мен қиындықтарын айтуға, сайлау арқылы жергілікті деңгейде билікке деген сенімін арттыруға, аймақтық саяси элитаның жаңаруына мүмкіндік береді.

Елімізде өткен сайлаудың өңіріміздегі қорытындысын жариялаған облыстық сайлау комиссиясының төрағасы Ғалым Баймырзаев саяси шараға халықтың келуі әр ауданда түрліше өрбігенін айтты. Мәселен, Арал ауданының Құланды ауылдық округінің халқы

99,9 процент белсенділік танытса, Жаңақорған ауданының «Келінтөбе» ауылының тұрғындары 54,2 процент қатысқан. Сонымен бірге, заң бұзушылық болмаған, арыз-шағымдар тіркелмеген.

Сайланған ауыл әкімдерінің құрамына келер болсақ, олардың 10-ы – мемлекеттік қызметші, 22-сі – сол ауылдық округте қызмет атқарып жүрген әкім, 5-уі – бюджеттік

сала қызметкері, 3-уі – уақытша жұмыссыз азамат. Бағы мен бабы қатар шапқан әкімдердің ішінде бір нәзікжанды бар. Ол – Қармақшы ауданының «Ақай» ауылынан сайланған Ольга Казиева.

Жасы да, жасамысы да бар су жаңа ауыл әкімдерінің ішінде 10 инженер, 9 экономист, 7 педагог, 3 заңгер, 3 ауыл шаруашылығы маманы, 1 дәрігер болса, 7-і басқа

мамандық иесі. Ең жас әкім 27 жастағы Арал ауданының «Құланды» ауылдық округінен түскен Заманбек Ердіқалықов болса, ең үлкені 62 жастағы Нәби Үргенішбай Қазалы ауданының «Өркендеу» ауылдық округінен сайланды. Барлық сайланғандардың 32-сі сол ауылдық округтен, 7-уі сол ауданның және 1-уі облыс орталығының тұрғыны.

2-бет

Өткен аптаның жұмасында дүние жүзіндегі барша жанкүйерлер Олимпиаданың ашылу салтанатын тамашалады. Әлемнің әр қиырынан келген сандақтармен бірге қазақстандық спортшылар Олимпиада шеруінде жүріп өтті. Биыл еліміздің туын ұстап шығу мәртебесіне

Адамзат баласы асыға күткен Токио

Олимпиадасы төрге озды. Айтулы аламанның 2020 жылдың жазында өтуі жоспарланған еді. Күллі әлемді дүрбеленге салған қатерлі індет салдарынан беделді бәсеке бір жылға кейінге шегерілді. Биыл да өтуі күмән туғызған еді. Десе де, барша жұрт тәуекелге бел буып, дүбірлі доданы ұйымдастыруға оң шешім қабылдады. Жарыс барысында барлық санитарлық талаптар қатаң қадағаланады.

Сб Әділжан ҮМБЕТ, «Сыр бойы»

қызылордалық боксшы Қамшыбек Қоңқабаев пен Шығыс Қазақстан облысының атынан сыңға түсіп жүрген Ольга Рыпакова ие болды. Әлемдік дизайнерлер Қазақстан Ұлттық құрамасының киімін жоғары бағалап, оң бағасын берді. Қамшыбек пен Ольганың да үстіне киген киімдері ұлттық

ою-өрнекпен кестеленіп, көрерменді өзіне ерекше баурай білді. Жер шарының түкпір-түкпіріндегі жанкүйерлер Ольганың киген киімі мен көрікті келбеті бір-бірімен үйлесім тауып тұрғаны жөнінде ой-пікірін білдірді.

Жарыстың ашылу салтанаты өткен күннен кейін

Әзірге үш қола

жерлестер қашан сынға түседі?

спортшылар бірден-ақ жарыс көрігін қыздыра түсті. Ашығын айтайық, қазақстандық жанкүйерлер дзюдошы Елдос Сметовтің сайысына назар аударды. Талай дүбірлі долада татами төрінде жеңімпаз атанған жампоз балуан бұл жолы да барын салды.

12-бет

● СІЗ ҚАЛАЙ ОЙЛАЙСЫЗ?

Тегіміздегі «тәуелділік жалғауы»

Еліміздің Тәуелсіздік алғанына биыл 30 жыл. Ұлттық мүдде, азаматтық ұстанымдарымызды қалыптастыруда бұл аз уақыт емес. Рас, әлем алдында тарихи-мәдени әлеуетімізді танытуда біршама қажетті қадам жасалды. Дегенмен, әлі де киноы келіспей жатқан мәселелердің бар екенін жасайруға болмас. Соның ең маңыздысы – ана тіліміздің тұрғына қона алмай тұрғаны...

Сб Ғазиза ӘБІЛДА, «Сыр бойы»

Негізінде, үлкен іс кішкене қадамнан басталады емес пе?! Айтпағымыз, осындай елдік мәселеге келгенде «менің қолымда тұрған не бар?» деген енжар пікірден арылып, тым болмаса көзқарасымызды ашық таныта білсек, артық емес. Қоғамдық орындарда жүргенде, құжаттар рәсімдеуде, сол сияқты, электронды қызметтерді пайдалану барысында бар-шамыз мемлекеттік тілді қолданып, бауырластарға да соны ескерте жүрсек, бұл – біздің ана тіліміздің мәртебесін көтеруге қосқан тамшыдай үлесіміз болар еді. Бүгінгі қозғалып отырған тақырыбымыз да осыған саяды. Бұл – аты-жөніміздегі орыс үлгісімен жалғанған «ов», «ев» жалғауы. Кеңес өкіметінің құрамында болған кезде жаппай осы үлгіде құжатталды. Басқа амалымыз да болмады. Дегенмен, отыз жылдан бері тегіміздегі «тәуелділіктен» арылып, қазақшалауға келгенде ниетіміз болғанмен, құнт жоқ. Сондықтан бұл мәселе әлі күнге басы ашық күйінде қалып отыр.

12-бет

● МӘСЕЛЕНІҢ МӘНІ

Жанармай төңірегінде не түюге болады?

Әдетте сарапшылар Қазақстан ішкі нарықтағы бензин бағасын өзі-ақ қалыптастыра алады әрі елді арзан отынмен қамтамасыз етуге қабілетті дегенді айтады. Бірақ бұл – айтуға оңай, шешілуі қиын түйін.

Сб Жолдасбек АҚСАҚАЛОВ, «Сыр бойы»

Айталық, соңғы үш жылда мұнай бағасы айтарлықтай өзгерді. Бірақ нарықта өзгеріс жоқ. Жанармай бағасы тұрақты түрде өсумен келеді. Зерттеулерге сүйенсек, мұнай өндіруші компаниялар ішкі нарыққа «қара алтынның» 30-50 процентін өзіндік құны бойынша, яғни бір баррельді 25-30 долларға жеткізеді. Ал бензиннің бөлшек саудадағы құны оның мұнай өңдеу зауытындағы көтерме бағасына байланысты қалыптасады. Бұл жерде зауыттан жанар-жағармай құю стансасына жеткізуге дейінгі шығындар толық ескеріледі. Аталған шығындарға өнімді мұнай базасында сақтау, операциялық шығыстар, салықтар, банктік қызмет көрсету, қосылған құн салығы, жұмысшылардың еңбекақысы, алыс-беріс маржасы жатады. Бұл ретте баға белгілеудегі мұнайдың үлесі бар-жоғы

11-14% ғана құрайды. Ал жанар-жағармай құю стансаларының маржасы немесе таза пайдасы литріне небәрі 1-3 теңгеге зорға жетеді. Цифрлар жақсы сөйлейді, барлығы тап-тамаша, алайда өмірде керісінше.

Бірақ бізде қызық жағдай қалыптасқан. Мысал үшін айталық, мамыр-шілде айларынан бері жанармай бағасы тоқтаусыз өсіп келеді. Сарапшылардың түсіндіруі бойынша бағаның көтерілуі «аргументі» бұлыңғыр. Әйтеуір быламық бірлене. Егер біз экономика заңдылығына сүйенетін болсақ, кез-келген тауардың бағасын сураныс пен ұсыныс айқындайды. Бірақ бүкіл әлемде қалыптасқан тәртіп бойынша жанармай олардың қатарына кірмейді. Енді біршама талдау жасап көрейік.

2-бет

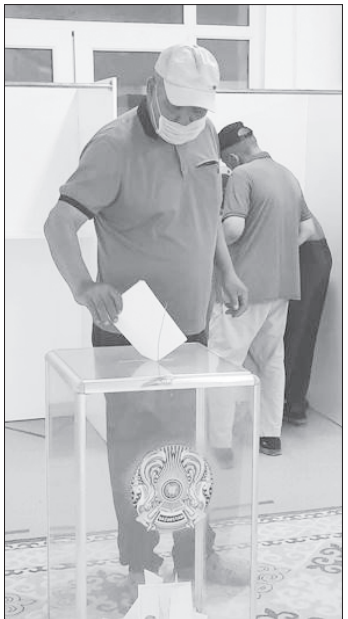

Демократиялық даму жолындағы маңызды қадам

Кандидаттардың ең көп дауыс жинағаны «Бекбауыл» ауылдық округінен сайланған Мейірбек Сұлтанов сайлаушылардың 98,1% қолдауына ие болған. Дауыс берудің ең төмен айырмашылығы Шиелі ауданының «Жуантөбе» ауылдық округіндегі кандидаттардың арасында тіркеліпті. Осы ауылдық округтен түскен Бақытжан Терлікбаев 12 дауыспен Әділбек Бегайдаровтан басым болыпты.

Комиссия төрағасының орынбасары Болат Накыповтың айтуынша, ауылдық округ әкімдерінің сайлауларын жарамсыз деп тануға немесе қайта сайлау өткізуге негіз болған жоқ. Берілген бюллетеньдердің ішінде «Барлығына қарсымын» деп дауыс бергендердің ең көбі Арал ауданының «Райым» ауылдық округінде тіркелген, берілген 683 бюллетеннің 158-і немесе 23,1%-і. Сайлау комиссияларының іс-әрекетіне қатысты жоғары тұрған сайлау комиссияларына немесе сотқа жолданған шағымдар тіркелмеді.

1-бет

Халықтың көптен күткен сайлауы осылай өз мәресіне де жетті. Бұл саяси науқан елімізде алғаш рет жүргізілгендіктен кем-кемі тұстары да болғанын комиссия төрағасы жасырмады. Ол халық арасындағы рулық тартыс-

тың барын, тіпті ағайындар арасында реніштер туындаған жайттар кездескенін де бүкпесіз айтты. Әрине, ауылдық округтер әкімін сайлау – халыққа берілген үлкен мүмкіндік. Демек бұл демократиялық даму жолындағы

маңызы зор қадам болғаны рас. Енді көптің сеніміне ие болған жаңа ауыл әкімдері сол сенімнің үдесінен шығып, батыл қызмет жасауымен көрінгені абзал. Өйткені таңдау бұрынғыдан өзгереді.

● ПІКІР-ПАЙЫМ

Бұл таңдау бұрынғыдан өзгереді

Өткен демалыста елімізде алғаш рет ауыл әкімдерінің сайлауы өткізілді. Бұл біріншіден халықтың қатысуымен һәм таңдауымен өткенімен ерекше. Сондықтан бұған туған ауылының келешегі үшін алаңдайтын, жаны ашып жауапкершілікпен қарайтын әрбір тұрғынның қатысуы маңызды деп есептеймін.

Ауыл – ел бесігі. Талай тума таланттардың түлеген тұғыры. Қазақы салт-дәстүр мен әдет-ғұрпымыздың алтын арқауы ауыл деп есептеймін. Тәуелсіз Қазақстанның өсіп-өркендеуіне айрықша үлес қосып отырған елді мекендерді білімді, тәжірибелі азаматтардың басқарғаны дұрыс. Кім қандай кандидатқа дауыс беремін десе де әркімнің өз құқығы.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Жолдауында ауыл әкімдерін тікелей сайлауды енгізуге қажеттігі туралы мәлімдеді. Мемлекет басшысы мұны елді демократияландырудағы және жергілікті басқару институттарын нығайтудағы маңызды қадам деп атады.

Иә, расымен де бұл әр ауыл халқы үшін маңызды таңдау болды. Өз кандидатурасын ауыл тұрғындарының өздері де, өз мүшелерінің арасынан тіркелген саяси партиялар да ұсына алды.

Бұл ел ертеңі үшін өте тиімді таңдау болды және әділ, ашық түрде өтті деген сенімдемін.

Сұлтанбек ТӘУШБАЕВ,
қалалық ардагерлер кеңесінің төрағасы

Белсенділікті арттырады

Мемлекет басшысы өзінің «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауында ауыл әкімдерін тікелей сайлауды енгізудің қажеттігін айтқан болатын. Өткен демалыста елімізде алғашқы рет ауыл әкімдерін тікелей сайлау өтті.

Мемлекет дамуы үшін маңызы бар бұл сайлауда Қызылорда облысы бойынша 40 округтен жалпы саны ауыл әкімі болуға 122 үміткер тіркеліп, саяси додаға қатысып, 30 мыңнан астам адам өз таңдауын жасады.

Сайлау – қоғамды демократияландырудың маңызды институты, халықтың ерік білдіруінің көрінісі, оның мемлекеттік басқаруға қатысуының негізгі нысанының бірі. Көптеген шет елдердің тәжірибесі көрсетіп отырғандай, тікелей сайлау кезінде әкім өз сайлаушылары алдындағы жауапкершілікті терең сезінеді. Бұл оның жұмысына оң әсер етеді деп ойлаймын.

Ауыл әкімдерін сайлау – демократияның жарқын белгісі. Сондықтан бұл сайлаудың аймақ дамуына оң әсері болады деп ойлаймын. Байқаушылар мәліметінше, сайлау учаскелерінде пандемияға байланысты санитарлық-эпидемиологиялық ереже мен нормаларды қамтамасыз ету үшін барлық жағдай жасалған.

Жалпы бұл сайлаудың ерекшелігі, әкімін

таңдағанда ауыл тұрғындары өздері сенім артатын, қалаған үміткерге дауыс бере алады. Өздерінің ой-пікірлерін, әлеуметтік және басқа жағдайларды өздері сеніп сайлаған ауыл әкіміне жеткізіп, орындалуын қадағалайды. Сондықтан олар өздерінің таңдауы бойынша дауыс берді.

Ауылдық округ әкімдерін тікелей сайлау азаматтардың өз конституциялық құқықтарын толыққанды іске асырудағы белсенділігін арттырады. Халықтың билікке деген сенімін және әкімнің халық алдында есеп беруін күшейтеді. Сондай-ақ, ауыл әкімінің халықтың қажеттіліктері мен проблемаларына жедел ден қоюына ықпал етіп, «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын толық көлемде іске асыруға мүмкіндік береді.

Бұл Қазақстанның сайлау жүйесін дамытудың маңызды кезеңіне айналып, өңірлік ауқымды науқанды ұйымдастыру мен өткізудің жаңа практикалық тәжірибесін жинақтауға негіз боларына сенім білдіремін.

Нұрлыбек МЫНЖАС,
Ә.Тәжібаев атындағы облыстық
эмбебап-ғылыми кітапханасының
директоры,
тарих ғылымдарының кандидаты

● ЕКПЕ АЛ!

Ахуал күрделеніп тұр

Аймақта пандемия басталғалы бері коронавирус инфекциясының 9369 жағдайы тіркелді. Өткен тәулікте 168 дерек анықталды. Индет жұқтырғандардың басым көпшілігі – облыс орталығынан. Оның ішінде, 14 жасқа толмаған балалардың үлесі 19-ды құрап отыр. Бұл туралы өңірлік коммуникациялар қызметінде өткен брифингте облыстық санитариялық-эпидемиологиялық бақылау департаментінің басшысы Динара Жаңабегенова мәлімдеді.

– Күнделікті жүргізілетін эпидемиологиялық талдау нәтижелері көрсеткендей, COVID-19 инфекциясын жұқтырғандардың басым көпшілігі – вакцина салдырмағандар. Қазір әлемде, республикада, соның ішінде аймақта да ауру өршіп тұр.

Ауруханаларда жүктеме саны артты, індет жұқтырғандардың басым көпшілігі ауыр халде жатыр. Былтыр аурудың симптомсыз түрі көп тіркелген болса, биыл аурудың мутациялануынан ауыр өтуде. Бұл жағдайды тұрақтандырудың жолы

ол – сақтық шаралары мен вакцина. Вакцина алу, оның қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін барлық жағдайлар жасалған. Онлайн түрде

екпеге жазылып, өз емхананыңда немесе ірі сауда орындарында ешбір кезексіз вакцина алуға болады. Ауруды еңсеруге бірге күш салуға шақырамыз, – деді ол.

Былғы 1 ақпан мен 26 шілде аралығында облыста вакцинаның 1-компонентін 220 060, 2-компонентін 140 309 адам салдырған.

Сонымен қатар, мониторингтік топ 11 820 нысанға рейд жүргізген. Нәтижесінде карантин талаптарын бұзған 396 дерек анықталып, әкімшілік айыппұл салынды.

«СБ» ақпарат

САЙЛАУШЫЛАРДЫҢ СҰРАЙТЫНЫ – ГАЗ МӘСЕЛЕСІ

Бүгінде тұрғындардың 63%-і немесе 506 мыңы газбен қамтамасыз етілген. Оның ішінде ауылдық елді мекендердің тек 3,04 % -і ғана газдандырылған. 2025 жылға дейін ауылдарды сапалы ауыз сумен және газбен қамту деңгейін 10,4%-ке ұлғайту көзделіп отыр.

«Nur Otan» партиясының сайлауалды бағдарламасында аймақта газбен қамту мәселесіне басымдық берілген. Біз түсіндірме жұмыстары барысында, сайлаушылармен жүздесуде бұл тұрғыдағы жұмыстардың сапалы, уақытылы жүргізілуіне ықпал ететінімізді айтқан едік. Тұрғындарды алаңдататын өзекті тақырыптың бірі – осы «көгілдір отын» мәселесі. Мамандардың айтуынша, бүгінде аймақты газбен жабықтау үлесі – 65%. Ал 2025 жылға дейін облыс тұрғындарының «көгілдір отынмен» қамту көрсеткішін 75%-ке жеткізу жоспарда. Облыстық мәслихаттың Өндіріс және шаруашылық салалары, қоршаған ортаны қорғау және табиғи ресурстарды тиімді пайдалану мәселелері жөніндегі тұрақты комиссиясының кеңейтілген отырысында осы мәселе кеңінен талқыға түсті.

Тұрақты комиссиялар мәслихаттардың үздіксіз және тиімді жұмыс істеуіне, депутаттардың шешімдерін әзірлеуге, оны орындауды ұйымдастыру мен бақылауға тікелей және кеңінен қатысуын қамтамасыз етеді. Сонымен қатар дайындаушылық-көнеңшілік, бақылаушылық, ұйымдастырушылық міндеттерді жүзеге асырады. Сондықтан, комиссия төрағасы және «Nur Otan» партиясы атынан сайланған депутат ретінде сайлауалды бағдарламада айтылған міндетті іске асыру, мәселенің шешімін табуына барынша ықпал етуді мақсат еттік. Комиссия отырысында қаралған мәселе өзекті. Себебі, облыста газдандыру бойынша атқарылып тірлік ауқымды. Былтыр Аралдың Жаскықылш елді мекені, Қазалының Ғ.Мұратбаев ауылы және Шиелінің Байсын елді мекені газға қосылды. Көмірді ығыстырар «көгілдір отынның» игілігін көру кезегінде әлі қаншама ауыл-аймақ бар. Жоба болғанмен, қаржы қолбайлау.

Биыл Тереңөзек кентінің тұрғындары газбен қамтылса, жуырда Жосалы мен Жалағаш кенті қосылды. Жыл аяғына дейін Қазалы қаласы және Шиелінің Қодаманов, Бекежанов ауылдары газдың игілігін көрмек. Ал қала іргесіндегі Наурыз бен Махамбетов тұрғындары әзірге пеш жағатын сынайлы. Газдың игілігін қашан көретінін мамандар нақты айта алмай отыр. Қызылорда облыстық энергетика және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы басқармасының басшысы Руслан Нұрмағанбетов биыл газдандыруды бастауға 500 млн теңге қажеттігін, жалпы жоба құны 5,5 млрд теңге құрайтынын алға тартты. Ал сол жағалаудағы елді мекендерді тұрақты түрде табиғи газбен қамтамасыз етуге «Ақшабулақ-Қызылорда» және «Бейнеу-Ішымкент» магистральдық газ құбырларын өзара байланыстыру жоспарда. Сонымен қатар бірінші автоматтандырылған газ тарату стансасын кеңейту қолға алынбақ. Осы жобалар іске асқанда Ақжарма, Талдыарал, Сабалақ, Аэропорт, Бесарық, Айдарлы, Аманкелді елді мекендерін газдандыруға мүмкіндік тумак.

Комиссия отырысында әріптестерімің тарапынан газдандыру мәселесіне қатысты сала басшыларына сауалдар қойылып, ұсыныстар айтылды. Өйткені, халық пен билік арасындағы дәнекер депутаттардан сайлаушылардың сұрайтыны – «Бізге газ қашан келеді?» деген сұрақ. Комиссия отырысында талқыланған мәселе бойынша облыс әкіміне тиісті ұсыныстар жолданды. Газдандыру жайы жетекші партия – «Nur Otan»-ның, өкілді органның жігі бақылауында болады.

Бақдәулет МАҚАШОВ,
облыстық мәслихаттағы «Nur Otan» партиясы
депутаттық фракциясының мүшесі, Өндіріс
және шаруашылық салалары, қоршаған ортаны
қорғау және табиғи ресурстарды тиімді пайдалану
мәселелері жөніндегі тұрақты комиссия төрағасы

Жанармай төңірегінде не түйеге болады?

Қазақстанда отын бағасы 2015 жылға дейін мемлекеттік тұрғыдан реттеліп келді. Бастапқыда әкімшілік бақылау шаралары отынның босату құнын тікелей анықтаудан ғана тұратын еді. Бірақ 2011 жылдан бастап олар бензиннің ең жоғары құнын белгілеумен шектелді. Өткен онжылдықтың ортасында бұл шаралар жойылып, нарық мемлекеттің бақылауында бола тұра, еркін айналымға көшті. Мысалы, мұнай өңдеу зауыттарына мұнай жеткізу нарықтық бағам емес, бұрынғыдай өзіндік құн бойынша жүзеге асырылады. Өз кезегінде, нарықтың еркін айналымы түпкілікті баға сұраныс пен ұсыныс көлемінен қалыптасатынын көрсетті. Мемлекет бұған араласпайды. Дегенмен, мемлекеттік ұғым дегенді мүлдем ысырып тастауға бола ма? Өйткені жанармай – әлеуметтік тауар. Осыған қарағанда оның төңірегінде ұсынған саясаттағы құйтырқы ойындардың жүретінін әлбетте, жоққа шығаруға болмайды. Бұл – енді мемлекет үшін ойланатын мәселе.

Айталық, сарапшылар пікірінше, Еуразиялық экономикалық одақ аясындағы мұнай мен мұнай өнімдерінің ортақ нарығы 2025 жылға қарай табыс екеле бастауы тиіс. Ортақ нарық құру

1-бет

ЕАЭО-ға мүше елдер үшін энергия ресурстарының қолжетімділігін арттыруға және отандық өндірушілер үшін өткізу нарығын кеңейтуге мүмкіндік береді. Нәтижесінде, Одақ көлеміндегі бензиннің құны төмендейді. Демек, бұл жағдайда Қазақстан бағаны тағы да көтеруі керек. Өйткені ЕАЭО елдері арасында ең төменгі баға біздің республикаға тиесілі. Атап айтқанда, Ресейде АИ-92-нің 1 литрі шамамен 250 теңге тұрады. Тісінше, біздегі бензиннің құны тағы 30 процентке өсуі мүмкін. Тек сонда ғана Ресей мен Қазақстандағы баға теңеседі.

Экономикада бір-бірімен байланысты тағы бір мәселе бар. Жалақының өсуі қазір инфляция қарқынын үдетті. Ол тіпті халықтың әлсіз тобының проблемасын ушықтырып жіберді. Тағы бір мәселе бар. Екі елдің бағасын теңестірудің қиындықтары жетіп-артылады. Тауарлар еркін жүруі үшін жалақы көлемі де теңесуі керек. Дәл қазір Қазақстанда жалақы үстемелеп өсуде. Алайда бұл барлық салаға қатысты емес. Осының өзі әлеуметтік теңсіздік туғызып, халықтың бір тобының жанармай бағасының қымбаттауына деген алаңдаушылығын туғызуда. Осының барлығын қалай реттеуге болады?

Сондықтан мұнай-газ секторын дамытумен бірге бағаны тежеу Қазақстан үшін өзекті мәселе болып қала береді. Бұл ретте жағдайды оңалтудың бірден-бір жолы – мұнай өңдеуге барынша инвестиция тарту қажеттігі туындайды. Өйткені бұған салынған инвестициялар бензиннің өзіндік құнын төмендетуге оң ықпал жасайды.

Бензин – әлеуметтік маңызы жоғары өнім. Оның бағасы басқа тауарлардың құнына бірден әсер етеді, яғни бағаның өсуі халықтың тұтыну қабілетінің төмендеуіне алып келеді. Бұл экономика үшін тиімсіз, әлбетте. Сондықтан мұнай-газ секторын дамыту – біздің ел үшін маңызды стратегиялық міндет. Алайда өнеркәсіптік өндірісті ұлғайту үшін қаражат қажет.

Қазақстанда кейбір мәліметтер бойынша өндірістің қуатталды ұлғайтуға бағытталған айналым қаражатының 40 проценті банк және банктік емес секторлардың қарыздарынан тұрды. Бұл дегеніміз – несие. Демек кәсіпорындардың алған несиесі бензиннің өзіндік құнында міндетті түрде ескеріледі. Өкінішке қарай, бұл біздің нарықты кез келген жергілікті және сыртқы факторларға жығып береді.

Бұл жағдайда Қазақстан кредиттік жүктеменің бензиннің өзіндік құнына қатысты әсерін азайтуға қажет деп санайды сарапшылар. Ол үшін отандық мұнай өңдеу зауыттары сыртқы нарықтарға отын өткізу географиясын кеңейту арқылы капиталды ұлғайту керек. Бұдан бөлек, өндіріс көлемін өсіруге мүмкіндік беретін инвестиция тарту маңызды. Өйткені бензиннің

әлемдегі ең төменгі бағасы Қазақстанға тиесілі. Демек бензин экспорты инвесторлар үшін айтарлықтай пайдалы.

Тағы бір мәселені атап өткім келеді. Әлемде көптеген елдерде жанармай бағасы халықтың сатып алу қабілетімен тікелей байланысты. Ал егер біз бұрынғы Кеңес Одағы құрамындағы мемлекеттермен салыстыратын болсақ, бензин бағасы Қазақстанда ең арзан тауар. Айталық, Қазақстанда ол 0,40, Түрікменстанда 0,43, Әзірбайжанда 0,47, Ресейде 0,61, Өзбекстанда 0,65, Грузияда 0,69, Арменияда 0,70, Беларусьта 0,73, Украинада 0,85 доллар құрайды. Орташа жалақы осы елдердің барлығында дерлік Қазақстаннан төмен. Бұл, әлбетте, ойланатын жағдай.

Әлемде барлығы да салыстырмалы түрде айтылады. Қазақстанда негізгі азық-түлік тауарларының бағасы тікелей және жанана түрінде субсидияланады. Ендігі жерде оған әлеуметтік тауар ретінде жанармайды қоссақ, бұл ақылға қонымсыз болар еді. Ол кезде біз нарықтың шынайы болмысынан арыламыз. Не істеу керек? Біздіңше мұнай нарығындағы мемлекеттің ролін арттыру маңызды зор мәселенің бірі болып табылады. Бұл енді мәселенің өткір түйінін шешкен болар еді.

Құжат

№113 (2018/) 27 шілде, сөйсенбі 2021 жыл

www.facebook.com/syrboyi.kz/

<https://twitter.com/syrboyi>

www.instagram.com/syrboyi_kz

002	Обысметас деңгейіе спорт жарыстарын өткізу	60 704,2	60 703,9	-0,3	100,0
003	Өр түрлі спорт түрлері бойынша облыстың құрма командаларының мүшелерін дайындау республикалық және халықаралық спорт жарыстарына қатысу	3 199 439,0	3 199 439,0	0,0	100,0
032	Бескоммуналық бағынатыншы мемлекеттік мекемелер мен ұйымдардың күресуі шығарыстары	119 819,1	116 160,1	-3 659,0	96,9
113	Төменгі түрлі боджеттерге берілетін нысаналы ағамалығы трансфертер	106 597,6	106 597,5	-0,1	100,0
114	Төменгі түрлі боджеттерге берілетін нысаналы даму трансфертер	681,0	681,0	0,0	100,0
288	Облыстың құрылыс, сәулет және қала құрылысы басқармасы	724 113,6	671 615,6	-52 498,0	92,8
024	«Сирт» облыстарын дамыту	724 113,6	671 615,6	-52 498,0	92,8
3	Аппараттық кенестік	1 966 549,6	1 966 296,6	-253,0	100,0
263	Облыстың шикі сақат басқармасы	787 500,1	787 488,9	-11,2	100,0
007	Мемлекеттік апаратын сақат жүргізу жөндеткіс қызметтер	726 046,6	726 038,8	-7,2	100,0
010	Мемлекеттік тілд және Қазақстан халқының баға да тілдерін дамыту	61 454,1	61 450,1	-4,0	100,0
273	Облыстық мәселені, әркімдер және құрағамта басқармасы	569 624,8	569 607,7	-17,1	100,0
009	Облыстық қатанбаларының жұмыс істеуін қамтамасыз ету	250 313,0	250 307,3	-5,7	100,0
010	Ауыл қорықармасын сақтауын қамтамасыз ету	319 311,8	319 300,4	-11,4	100,0
743	Облыстық шикілік технологиялар басқармасы	609 424,7	609 200,0	-224,7	100,0
001	Жергілікті деңгейде апаратынлар, мемлекеттік қызметтер көрсету, жоқшылық басқару жөндеткіс мемлекеттік сақатты іске асыру жөндеткіс қызметтер	230 590,4	230 572,1	-18,3	100,0
008	«Аппараттық технологиялар орнатылу» мемлекеттік мекемесінің қатынасы қамтамасыз ету	378 834,3	378 627,9	-206,4	99,9
4	Түркіз	0,0	0,0	0,0	0,0
289	Облыстық есіркірлер және түркіз басқармасы	0,0	0,0	0,0	0,0
010	Түркіз қызметті реттеу	0,0	0,0	0,0	0,0
9	Мәдениет, спорт, түркіз және апаратын қызметті ұйымдастыру жөндеткіс өте де қызметтер	1 330 446,5	1 330 218,5	-228,0	100,0
263	Облыстың шикі сақат басқармасы	373 943,2	373 721,0	-222,2	99,9
001	Жергілікті деңгейде мемлекеттік шикі сақатты іске асыру жөндеткіс қызметтер	209 511,0	209 446,6	-74,4	100,0
003	Жастар сақатты саласында іс-шараларды іске асыру	131 871,1	131 721,3	-149,8	99,9
032	Бескоммуналық бағынатыншы мемлекеттік мекемелер мен ұйымдардың күресуі шығарыстары	5 560,0	5 557,9	-2,1	100,0
113	Төменгі түрлі боджеттерге берілетін нысаналы ағамалығы трансфертер	22 313,0	22 313,0	0,0	100,0
114	Төменгі түрлі боджеттерге берілетін нысаналы даму трансфертер	4 688,1	4 688,1	0,0	100,0
115	Жергілікті атқарушы органы ретерінің қаражаты есебінен соттарын шығарылуы бойынша жергілікті атқарушы органдардың міндеттемелерін орындау	4 688,1	4 688,1	0,0	100,0
273	Облыстық мәселені, әркімдер және құрағамта басқармасы	956 503,3	956 497,5	-5,8	100,0
001	Жергілікті деңгейде мәдениет және армян іскі басқару саласындағы мемлекеттік сақатты іске асыру жөндеткіс қызметтер	75 012,2	75 007,1	-5,1	100,0
032	Бескоммуналық бағынатыншы мемлекеттік мекемелер мен ұйымдардың күресуі шығарыстары	200 197,5	200 196,8	-0,7	100,0
113	Төменгі түрлі боджеттерге берілетін нысаналы ағамалығы трансфертер	681 293,6	681 293,6	0,0	100,0
283	Облыстың жастар сақатты мәселелері бойынша басқармасы	0,0	0,0	0,0	0,0
001	Жергілікті деңгейде жастар сақаттын іске асыру жөндеткіс қызметтер	0,0	0,0	0,0	0,0
005	Жастар сақатты саласында іс-шараларды іске асыру	0,0	0,0	0,0	0,0
113	Төменгі түрлі боджеттерге берілетін нысаналы ағамалығы трансфертер	0,0	0,0	0,0	0,0
09	Облыстық энергетика және түркіз басқармасы	5 416 299,4	5 156 283,6	-260 015,8	95,2
1	Отын және энергетика	1 161 846,0	1 148 184,1	-13 661,9	98,8
279	Облыстың Энергетика және түркіз үй-коммуналдық шаруашылық басқармасы	1 161 846,0	1 148 184,1	-13 661,9	98,8
007	Жау-энергетикалық ауылды дамыту	1 130 050,0	1 116 388,8	-13 661,2	98,8
081	Елді мекемелері шаруашылық-ауыл сумен жабықтау үшін жергілікті суларын ғастыру-барлау ауылдарына ұйымдастыру және жүргізу	31 796,0	31 795,3	-0,7	100,0
9	Отын-энергетика және жергілікті жер қойнауын пайдалану саласындағы өте де қызметтер	4 254 453,4	4 008 099,4	-246 354,0	94,2
279	Облыстың Энергетика және түркіз үй-коммуналдық шаруашылық басқармасы	4 254 453,4	4 008 099,4	-246 354,0	94,2
071	«АТ тасымалдау ауылдың дамыту»	4 254 453,4	4 008 099,4	-246 354,0	94,2
10	Ауыл, су, орман, балық шаруашылығы, қоршаған ортаны және жануарлар дүниесін қорғау, жер қатынастары	17 481 709,7	17 447 887,1	-33 822,6	99,8
1	Ауыл шаруашылығы	14 125 130,1	14 092 005,9	-33 124,2	99,8
255	Облыстың ауыл шаруашылығы басқармасы	12 740 332,4	12 707 222,5	-33 109,9	99,7
001	Жергілікті деңгейде ауыл шаруашылығы саласындағы мемлекеттік сақатты іске асыру жөндеткіс қызметтер	148 149,4	147 668,7	-480,7	99,7
002	Тұқым шаруашылығы қолдау	239 906,0	239 905,1	-0,9	100,0
006	Басым ағамалардың өндірісін субсидиялау	136 973,8	136 973,8	0,0	100,0
006	Самы және ірітудің экономикалық шетінде қорғау зиянды және аса құнды зиянды организмдерге, карантинді объектілерге қарсы күресу жүргізу аяғынан негізіндетіріні, биоөзгерістерін (информативті) құны субсидиялау	706 558,2	706 558,2	0,0	100,0
014	Ауыл шаруашылығы тауарларын өндіреріне өз жеткізу бойынша көрсетілген қызметтерді қарам субсидиялау	455 565,0	455 563,8	-1,2	100,0
018	Пестицидтер (ауыл химикаттары) залалсыздандыру	2 177,0	0,0	-2 177,0	0,0
019	Иновациялық тәжірибені тарту және енгізу жөндеткіс қызметтер	48 077,0	48 077,0	0,0	100,0
029	Ауыл шаруашылық, ақауларының зиянды организмдерін қарсы күресу жөндеткіс іс-шаралар	146 747,5	146 747,5	0,0	100,0
045	«Тұқымды және көшет отырғылтылатын материалды сиртқық және себу салаларын шығару»	10 510,1	10 510,1	0,0	100,0
046	«Тракторларды, олардың тіркемелерін, өзілігін жүргізу ауыл шаруашылығы, меморитивтік және жоқ-қарымды машиналар мен тетіктерін мемлекеттік есепке алуға және тіркеу»	3 980,6	3 980,6	0,0	100,0
047	«Тайдығыштар (орындағыларды қоспағанда) құны субсидиялау»	2 241 011,0	2 241 010,6	-0,4	100,0
050	Инвестициялар салығын жағдайда агропроекттік және субьектілік көтерген шығыстарын бойынша өтеу	3 584 985,0	3 584 957,8	-27,2	100,0
051	Агропроекттік кешен субьектіліктері қаражатын кешендер мен саясишары шеңберінде субсидиялау	0,0	0,0	0,0	0,0
053	Мал шаруашылығы өнімдерінің өнімділігін және сапасын арттыруды, және тұрмыды мал шаруашылығы дамытуға субсидиялау	3 396 794,0	3 366 371,6	-30 422,4	99,1
054	Ауыл шаруашылығы мал, техника және технологиялық жабдықты сатып алуға кредит беру, соңдай-ақ илвинг кезінде сыйақы меморитивтік субсидиялау	0,0	0,0	0,0	0,0
056	Ауыл шаруашылығы мал, техника және технологиялық жабдықты сатып алуға кредит беру, соңдай-ақ илвинг кезінде сыйақы меморитивтік субсидиялау	1 417 107,0	1 417 107,0	0,0	100,0
059	Ауыл шаруашылығы кооперативтерінің тексеру олардың ауыл шаруашылығы кооперативтерінің шикі аудитын жүргізуге арналған шығыстарын сатып алу	19 325,0	19 325,0	0,0	100,0
060	Нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамыту 2017-2021 жылдары аралығын «Елібі» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде микрокредиттерін ішінара кешендер	61 557,8	61 557,8	-0,1	100,0
061	Нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамыту 2017-2021 жылдары аралығын «Елібі» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде микрокредиттерін ішінара кешендер	28 000,0	28 000,0	0,0	100,0
107	Жергілікті атқарушы органының шикі шығыстары арналған резервінің есебінен іс-шаралар өтеу	92 908,0	92 908,0	0,0	100,0
288	Облыстың құрылыс, сәулет және қала құрылысы басқармасы	1 000,0	1 000,0	0,0	100,0
020	Ауыл шаруашылығы объектілерін дамыту	1 000,0	1 000,0	0,0	100,0
719	Облыстың өнеркәсіптік және ауыл шаруашылығы объектілерін дамыту	1 383 797,7	1 383 783,4	-14,3	100,0
001	Жергілікті деңгейде өнеркәсіп саласындағы мемлекеттік сақатты іске асыру жөндеткіс қызметтер	92 180,0	92 169,3	-10,7	100,0
003	Мемлекеттік органның күресуі шығарыстары	3 507,0	3 506,9	-0,1	100,0
008	Мал қорықармасы (бютериялық шаруашылары) сауды, реконструкциялауды ұйымдастыру және оларды күту-ұстауды қамтамасыз ету	0,0	0,0	0,0	0,0
009	Ауыл жануарларын саипағырлық сооды ұйымдастыру	1 052,6	1 052,6	0,0	100,0
011	Қағазды итер мен мысықтарды аулауды және жоюды ұйымдастыру	46 791,6	46 791,5	-0,1	100,0
011	Жануарларын сауды мен адамның денсаулығын қорғау тиімдерін, аса қоймай аса-сындылардың (параситизмдерін) және қайта өсірілген жануарларын, жануарлардың азықтарын және шикілерін құны өсірілеу өтеу	1 820,0	1 819,0	-1,0	99,9
012	Жануарларын зияндылық аурулардың профилактикасын және бағындыру бойынша ветеринариялық іс-шаралар жүргізу	68 073,0	68 072,6	-0,4	100,0
013	Ауыл шаруашылығы жануарларын саипағырлау жөндеткіс іс-шараларын өткізу	15 891,3	15 891,2	-0,1	100,0
014	Экспортқа қарсы іс-шаралар жүргізу	974 225,6	974 225,1	-0,5	100,0
028	Уақытты сақтау тиімдерін ветеринариялық профилактикада қолдану қызметтер	2 018,0	2 016,8	-1,2	99,9
030	Жануарларын зияндылық аурулардың профилактикасын мен диагностикасы арналған ветеринариялық профилактика, олардың профилактикасын мен диагностикасы арналған қызметтері орталықтарының сатып алу, оларды сақтауды және ауыл шаруашылығы маңылы бар қалалардың жергілікті атқарушы органдарына тасымалдау (жеткізуді) ұйымдастыру	176 268,6	176 268,5	-0,1	100,0
031	Ауыл шаруашылығы жануарларын брейдендуді жүргізу үшін ветеринариялық қызметтерін ауылдар мен тиімдерін, жан-орт аралығын ветеринариялық нақтырғыш орталықтарының сатып алу және оларды ауылдарын (облыстық маңылы бар қалалардың) жергілікті атқарушы органдарына тасымалдау (жеткізуді) ұйымдастыру	1 970,0	1 970,0	0,0	100,0
2	Су шаруашылығы	48 121,9	48 121,6	-0,3	100,0
254	Облыстың табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы	48 121,9	48 121,6	-0,3	100,0
002	Су қорғау аймақтарын су шаруашылығы басқармасы	4 319,3	4 319,3	0,0	100,0
003	Коммуналдық меншіктің су сыйымдылығы құрылғыларының жұмыс істеуін қамтамасыз ету	28 376,6	28 376,5	-0,1	100,0

3-бет

ОБЬЕСТІК БЮДЖЕТ ТҮСІМДЕРІ БОЙЫНША АТҰРАУЛЫ, ЖҮРГІЗІЛГЕН БЮДЖЕТТІК МОНІТОРИНГ ЖӘНЕ НӘТИЖЕЛЕРДІ БАҒАЛАУ НЕГІЗІНДЕ ЖЕРГІЛІКТІ БЮДЖЕТТІК БАҒДАРЛАМАЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУЫ ТҮРЛІ АҒАМАЛАМАЛЫҚ ЕСЕП

1. Түсімдер

2020 жылы түсетін облыстық бюджеттің кірістер боламы (қарыздардың түсіні мен несиені өтеуі есебіне ағамалы) барлығы 341635225,7 млн теңге, 340768221,7 млн теңге немесе 99,9% орындалды, 867004 млн теңге болмаған артық түсті.

2020 жылғы бюджеттің түсімдері облыстық бюджеттің кірістерінің нақтылығын болжама 165419553,1 млн теңге 1785991,1 млн теңге немесе 100,8% орындалды, 1317835,8 млн теңге артық түсті. Оның ішінде салықтық түсімдерінің жоғары 12081528 млн теңге 12986623,5 млн теңге немесе 107,5% (артық түсім 85095,9 млн теңге) түсімдерін, ал қалғандары болжама 4428183,9 млн теңге 4840243,5 млн теңге немесе 109,3% орындалды (артық түсім 412059,6 млн теңге), негізгі қатпарды сатып түсетін түсімдер жоғары 32243,4 млн теңге түскен 32923,8 млн теңге немесе 102,1% орындалды.

Жалпы облыстық бюджеттің кірістері боламы төлем көйінен салық салыпатын табидардың ұстапты және табыс салығынан 399415,4 млн теңге, әлеуметтік салығын 406827,2 млн теңге, қоршаған ортаға зиянды үшін төленетін төлемдерден 72343,7 млн теңге және бөрілерге Қазақстан Республикасына шетелдік жұмыс күшін тартуға рұқсаты беріне және (немесе) ұрпақтың үшін алынаын 23271,7 млн теңге артық түсетін орындалды. Салықтық емес түсімдері болмаған артық орындалу бюджеттік ұйымдар қызметтерінің жалдаушысын осы облыстық мұнай өндірілуі компанияларының 2019 жылдың қорытындысынан жылдың басында жағдайларға салық түсеті есебінен болды. Соңдай-ақ кірістер болжама қоршаған ортаға зиянды үшін төленетін төлемдерден «Қызылдар өндіріс инвестициялық орталық» компаниясы арқылы облыстық бюджеттің кірістері боламы қаржының артық түсетін орындалды.

Облыстық бюджеттік салықтық және басқа да түсімдер келесі мәліметтермен айқындалды.

Мемлекеттік коммуналдық кәсіпорындардың таза кірістері бойынша 31606,6 млн теңге жоспарланған, 15981,8 млн теңге орындалды (36,7%), артық түскен 84374,6 млн теңге 2019 жылдың қорытындысымен «Қызылдар өндіріс инвестициялық орталық» микроқаржылық ұйым» ЖШС-нің жоспарланбаған табысы есебінен орындалды.

Коммуналдық меншіктің мүлкі қалада аулауды түсіні крістер боламы 29698 млн теңге 31736,6 млн теңге немесе 105,1% орындалды, 2087,6 млн теңге артық түсті. Жалпы жағдай берілген ағамалардың көлемі 4,6 мың шаршы метр құрады, мемлекеттік тұрғын үй орнатылуы мүлкіне жағдай беруге 140 келесін шарттар жасалды.

Облыстық бюджеттік бағдарламалар бойынша қаржының жергілікті атқарушы органдарына берілген бюджеттік кредиттерін сыйақылары 50701 млн теңге қор, 100% орындалды.

Мемлекеттік коммуналдық ұйымдарға жергілікті бюджеттен берілген бюджеттік кредиттер бойынша 41806 млн теңге сыйақылар болжама 41880,3 млн теңге алынды (100,2%), «Қызылдаржұмысқоры» МКК кредиттік шартта белгіленген сыйақы сомасын

мерзімінен бұрын төлеуінен 74,3 млн теңге артық түсті.

Жергілікті бюджеттен қаржылардың алуы мемлекеттік мекемелердің қызмет көрсетуінен 48 млн теңге, ал жергілікті бюджеттен қаржылардың алуы мемлекеттік мекемелермен ұйымдастырылатын мемлекеттік сатып алулардан өкілден 103,9 млн теңге түсті.

Жергілікті бюджеттен қаржылардың алуы мемлекеттік мекемелер тарапынан салыпатын айыппұлдар, өсімдіктер, сыйақылар, өндіріс алулардың нақтылығын боламы 978721,6 млн теңге 1032015,7 млн теңге немесе 105,4% орындалды, 532941,2 млн теңге артық түсті, оның ішінде мемлекеттік мекемелердің әкімшілік айыппұлдар, өсімдіктер, сыйақылар, өндіріс алулардың нақтылығын боламы 978721,6 млн теңге 1032015,7 млн теңге немесе 105,4% орындалды, 532941,2 млн теңге артық түсті, оның ішінде мемлекеттік мекемелердің әкімшілік айыппұлдар, өсімдіктер, сыйақылар, өндіріс алулардың нақтылығын боламы 978721,6 млн теңге 1032015,7 млн теңге немесе 105,4% орындалды, 532941,2 млн теңге артық түсті.

Құрылым жергілікті бюджеттен алынған, пайдаланылмаған қаражаттарын қайтарылуы жоғары 289700,9 млн теңге 448414,7 млн теңге (154,8%) орындалды, бюджетке 158713,8 млн теңге артық түсті.

Жергілікті бюджетке түсетін салықтық емес басқа да түсімдер жоғары 22413 млн теңге, нақты орындалды 42226,1 млн теңге немесе 188,8% орындалды, облыстық бюджетке артық түсімдер 19913,1 млн теңге.

2020 жылы өндіріс әлеуметтік-экономикалық дамуы және оның инфрақұрылымын дамытуға жер қойнауын пайдаланушылардың ауылдары 3077545,3 млн теңге түсті, болжама 2963536,7 млн теңге немесе 103,2%, өндіріс әлеуметтік-экономикалық дамуы ауылдары бойынша меморандумға сәйкес мұнай өндіріс компанияларынан 94029,1 млн теңге артық түсті.

Жергілікті бюджеттен қаржылардың алуы мемлекеттік мекемелер бекітілген мүлкі сатыуды түсімдер түсімдер боламы 32243,4 млн теңге қор, 32921,1 млн теңге немесе 102,1% орындалды, 677,7 млн теңге артық түсті. Ағамалық тәсіл арқылы облыстық коммуналдық меншіктің, ұстап тұру экономикалық тұрақты тіпесті болып табылатын барлығы 54 автокөлік сатылды.

Мемлекеттік тұрғын үй қорының берілуі турғын үй-жайының жөндеулерін түсетін түсімдер бойынша қаржылардың алуы ауылдарының сатыуды түсімдерін облыстық бюджетке таға ауылдарының 2,7 млн теңге түсті.

Облыстық бюджетке түсетін трансфертер 278485936,6 млн теңге жоспарланған 278485936,6 млн теңге орындалды, 0,0 млн теңге артық түсті.

Нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамыту 2017-2021 жылдары аралығын «Елібі» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде микрокредиттерін ішінара кешендер

трансфертер толық көлемде түсін, 3403464 млн теңгені құрады (100%);

Қазақстан Республикасының Ұлттық қорына берілетін нысаналы трансферт есебінен республикалық бюджеттен бөлінген пайдаланылмаған (түсетін пайдаланылмаған) нысаналы трансфертерін сомасы қайтарудан 702604,6 млн теңге (100%) түсті;

Республикалық бюджеттен 27396329,8 млн теңге трансфертер алынды (100,0%), оның ішінде субвенция көлемі 174491013,0 млн теңге, ағамалық нысаналы трансфертер 73404135,8 млн теңге, нысаналы даму трансфертер 26101181,0 млн теңге.

Ауылдардың (облыстық маңылы бар қалалардың) жергілікті атқарушы органдарына облыстық бюджеттен берілген бюджеттік кредиттерін өтеу 4460372,5 млн теңгені құрады (100%), оның ішінде:

Жағалау ағамалық бюджетке жергілікті сатып алуға және ағамалық жүйелерін жетілдіруге берілген 6052,4 млн теңге қайтарылды;

Ағамалық әлеуметтік және тамақ мандарын әлеуметтік қолдау шараларын іске асыру үшін 733846,1 млн теңге;

ауылда кәсіпкерлікті дамытуға мқал етуге мамандырылған мекемелерге («Агро немесе көрпе» АҚ, «Ауыл шаруашылығы қаржылық қолдау қоры» АҚ, «Даму» АҚ) берілген бюджеттік кредиттерін өтеуінен 709704,7 млн теңге;

нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамытуға «Ауыл шаруашылығы қаржылық қолдау қоры» АҚ-ға кредит беруден 304131 млн теңге;

Қызылдар қаласында кредиттік тұрғын үй құрылысын қаржыларындыру 2115848 млн теңге мемлекеттік бағылы қаржылар шығарылды;

облыстық бюджеттен бұрын тұрғын үй құрылысын қаржыларындыру 391877 млн теңге;

мамандары әлеуметтік қолдау шараларын іске асыру үшін берілген кредиттер бойынша Қазы, Жаңақорған ауылдары бюджеттерін 2019 жылғы пайдаланылмаған бюджеттік кредиттерін 1485 млн теңге қайтарылды.

Коммуналдық меншіктің ағамалық тағулардың қатысу уәдесін, бағалы қ

«Қызылорада» желілерін мемлекеттік мекемелеріне талшықты-оптикалық байланыс желісін тарту» мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын 2019-2020 жылдары жүзеге асырған.

Жобаның мақсаты – ұзындығы 69699 метр құрайтын талшықты-оптикалық байланыс желілерін жүргізу және Қызылорада облысының 77 мемлекеттік органын біршайы шлюз арқылы жоғары жылдамдықта, қорғалған интернет қамтамасыз ету.

«Қазақстан Республикасының Бюджет кодексі» ҚР-ның 2008 жылғы 4 желтоқсандағы № 95-ІІІ Кодексінің 163-бабының 2-тармағына сәйкес Қызылорада облыстық мәслихатының кезектен тыс 27 сессиясының 2019 жылғы 7 ақпандық № 298 шешімімен міндеттелер қабылданған.

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік объектісі – мемлекеттік органдарға кең жолақты көл жетімділікті қамтамасыз етуге арналған деректері бар желілерінен, жабдықтарынан, жабдықтары орналастыруға арналған құрылстардан тұратын мүлтікте кешен.

Жоба міндеттері:

- Қызылорада облысының Қызылорада қаласы мен аудандарында орналасқан мемлекеттік мекемелердің объектілері үшін деректерді беру желісіне көл жеткізу қорғалатын оптикалық байланыс желілерін өткізу;

- деректері бар қызметтерін ұсыну үшін желінің техникалық сипатта-маларын қамтамасыз ету;

- аймақтың әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуы үшін ақпараттық оңтүркі;

- ақпараттық-экономикалық инфрақұрылымның қолжетімділігін қамтамасыз ету;

- ұсынылған заманауи қызметтерін сапасын арттыру, кеңейту.

МҚО жобасын іске асыру мерзімдері:

Жобаны іске асырудың жалпы мерзімі – 3 жыл;

Жобаның басталуы – 2019 жылдың наурыз айы;

Жобаның аяқталуы – 2022 жылдың ақпан айы.

Мемлекеттің тұтыну көптілігінің жалпы сомасы 260 631,0 мың теңгені құрайды, оның ішінде қосылған құн салығы – 27 924,8 мың теңге.

- 2019 жылы – ҚКС есебінен 77 914,0 мың теңге;

- 2020 жылы – ҚКС есебінен 84331,0 мың теңге;

- 2021 жылы – ҚКС есебінен 84 331,0 мың теңге;

- 2022 жылы – ҚКС есебінен 14 055,0 мың теңге.

МҚО жобасының нәтижелері:

- Қызылорада облысының 77 мемлекеттік органдарына арналған оптикалық байланыс желілерін жүргізу;

- 77 мемлекеттік органды біршайы шлюз арқылы Интернетке қайысу; жоғары жылдамдықта көл жетімділікті қамтамасыз ету.

Аяқталыс-оптикалық байланыс желілері объектілерінің орналасуы:

- Қызылорада қаласында – 15 объект;

- Арал қаласында – 3 объект;

- Өйтебе би кентінде – 7 объект;

- Жосалы кентінде – 10 объект;

- Жалаған кентінде – 10 объект;

- Теренөз кентінде – 7 объект;

- Шіелі кентінде – 12 объект;

- Жаңақорған кентінде – 11 объект.

МҚО жобасын іске асыру нәтижесінде келесілер салыды:

Қызылорада қаласында: 52396 метр талшықты-оптикалық байланыс желісі;

- Арал қаласында: 2520 метр талшықты-оптикалық байланыс желісі, 2400 метр 2 ұңғылы кабелдік арналарға арналған құрылғы; Өйтебе би кентінде: 2990 метр талшықты-оптикалық байланыс желісі, 10520 метр 2 ұңғылы кабелдік канал жүргізу;

- Жосалы кентінде: 5857 метр талшықты-оптикалық байланыс желісі, 2062 метр 2 ұңғылы кабелдік арналарға арналған құрылғы;

- Жалаған кентінде: 990 метр талшықты-оптикалық байланыс желісі, 3570 метр 2 ұңғылы кабелдік арналарға арналған құрылғы;

- Теренөз кентінде: 2725 метр талшықты-оптикалық байланыс желісі, 1220 метр 2 ұңғылы кабелдік каналдарға арналған қондырғы;

- Шіелі кентінде: 9459 метр талшықты-оптикалық байланыс желісі, 1691 метр 2 ұңғылы кабелдік каналдарға арналған қондырғы;

- Жаңақорған кентінде: 6070 метр талшықты-оптикалық байланыс желісі, 6070 метр 2 ұңғылы кабелдік канал құрылғысы.

77 мемлекеттік орн – ADSL технологиясын пайдалана отырып, Интернетке кіруін 112 нүктесін қолданып «Қазақтелеком» АҚ-ның филиалының қолданыстағы клиенттері.

Мемлекеттік-жекешелік әріптестік ауданы. Шіелі кенті, І. Өзбакиров көшесі № 11 мекен-жайындағы ғимараттар орналасқан, МҚО жобасымен қамтылған «Шіелі аудандық ветеринария болімі» коммунадық мемлекеттік мекемесі Шіелі ауданының әкімдігінің 2020 жылғы 30 наурыздағы №222-Қ қаулысымен тартатылған, қызметін тоқтатқандығы анықталды. Сондай-ақ, ауылда басқалықтар мен мемлекеттік органдардың интернет нүктелері қолдануға қабілетті, бірақ қызылорада қаласындағы қалалық сұыр аяланы бастап бос және пайдаланылмай тұрғандығы анықталды. Осы орайда:

Бюджет көлемінің 4-бабы 12-тармақшасындағы тиімділік қағидатының талаптары сақталмай, Жекеше әріптес тарапынан ұсынылған ай сайынғы көрсеткіштер қысқартылып, 2020 жылғы 31 желтоқсандағы мемлекеттік сұыр-тамаз айырына (ай) 59,6 мың теңгеден барлығы 298,0 мың теңге бюджет қаражаты тиімсіз толенгендігі анықталған.

Мемлекеттік әріптес тиісті ауданның әкімдігіне МҚО жобасының шеңберінде бюджет қаражаты Жекеше әріптеске ай сайын төленіп отыратынын ескертіп, бюджет қаражатын қолдануға қабілетті және мемлекеттік органды орналастыру жөніндегі ұсынысты енгізу немесе Шарпта көзделген, дегенмен пайдаланылмай тұрған кең жолақты интернет нүктелерінің орнына МҚО жобасымен қамтылған, алғаш талшықты-оптикалық байланыс желісі арқылы кең жолақты интернетті өз қаражаты есебінен пайдалануға қабілетті органдардың интернет нүктелеріне ауыстыру бойынша шараларды қабылдауы тиіс.

Мысалы, Қармақшы ауданы, Жосалы кенті, Ораз ауыл көшесі № 44 мекен-жайындағы ғимараттар орналасқан «Қармақшы аудандық ветеринария болімі» коммунадық мемлекеттік мекемесі Қармақшы ауданының әкімдігінің 2020 жылғы 21 ақпандық № 75 шешімімен қамтылған, бірақ Қармақшы аудандық қаржы болімінің «Ауданның коммунадық меншігіндегі ғимараттардың бос жайға орналастыру туралы» 2020 жылғы 16 наурыздағы № 14 бұйрығымен «Қармақшы ауданының мемлекеттік сатып алу болімі» коммунадық мемлекеттік мекемесі орналастырған.

Сол сияқты, Жалаған кентінде және Жалаған аудандарындағы ветеринария болімініңнің жайларына басқа мемлекеттік органдардың нүктелері арқылы немесе орнына басқа мемлекеттік органдардың интернет нүктелерін МҚО жобасымен қамту арқылы Шарптағы тізме аталарын өзгерту бойынша тиісті шаралар қабылдау қажет.

Сонымен қатар, Жекеше әріптесінен 2019 жылдың наурыз айына 2019 жылғы 8 ақпандық № 298 шешімімен қамтылған, бірақ тиісті туралы актісінің негізінде, Мемлекеттік әріптесінен МҚО жобасы бойынша көрсетілген қызметтер көлемін мемлекеттің тұтыну кепілдігінің шеңберінде Жекеше әріптесіне жүзету айна тиісет төмен жүргізілгендігін ескерте отырып, пайдаланушы болып табылатын 13 мемлекеттік органдар тарапынан 2019 жылдың мамыр айындағы бағамы 1 597,4 мың теңгеден, оның ішінде наурыз айына 532,5 мың теңгеге негізсіз мемлекеттік сатып алу шаршы жасалып, төлем жүргізілгендігі анықталған.

«Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасында халықтың цифрлық ресурстары пайдалануға мүмкіндік беретін компьютерлік дағдыларын арттыруға бағытталған «Цифрлық цифрлық сауаттылық деңгейі» нысанын индикаторы қарастырылған.

2020 жылы облыс бойынша халықтың цифрлық сауаттылық деңгейін 81,5%-ға жеткізу үшін 15 000 адамды оқыту жоспарланған.

Цифрлық сауаттылыққа оқыту 5 бағыт бойынша жүргізілген: «Базалық компьютерлік дағдылардың мекемесіне», «Арал қаласындағы мемлекеттік қызметтер», «Аулық үкімет», «Электрондық сатып», «Ақпаратты қорғау дағдылары».

Халықа арналған цифрлық сауаттылыққа оқыту курстары тұрақты және ақысыз нәтиже жүргізілуде.

2020 жылғы 12 ақпандық байланысты цифрлық дағдыларды оқыту ҚР ЦДИАО – digital.kz сайтында, телеграм каналдар мен әлеуметтік желілер (Facebook, instagram) арқылы жүргізілген. Жалпы, облыс тұрғындарының цифрлық сауаттылығын арттыру жұмыстарының нәтижесінде 2020 жылғы 15 345 адам немесе жоспардың 102%-ы оқудан өтті.

Қазақстанның «Цифрлық Қазақстан» бағдарламасының 2020 жылғы №1054 қаулысымен бекітілген «Түрғын үй-коммуналдық дамуының 2020-2025 жылдарға арналған «Нұрлы жөл» мемлекеттік бағдарламасы

Бағдарламаның мақсаты - Түрғын үйдің қолжетімділігін мен жайлылығын арттыру және тұрғын үй инфрақұрылымын дамыту.

Бағдарламаның мақсаты - Түрғын үйдің қолжетімділігін арттыру жөніндегі мақсатына көл жеткізу үшін оны іске асыру 5 негізгі бағыт бойынша жүзеге асырылды, соның ішінде:

- Сатып алу құқығыназ жайла берілетін тұрғын үй салу;
- Кредиттік тұрғын үй салу;
- Жеке тұрғын үй салуға қолдау беру дамуы;
- Жеке құрылыс салушыларды тұрғын үй салуға ынталандыру;
- Қазімемлекеттік сектор субъектілерін тарта отырып, тұрғын үй салу.

Бағдарлама шеңберінде өңірлердің ресурстық әлеуетін, табиғи-климаттық ерекшеліктерін және экономикалық мандандырын негізге ала отырып, ең ауыспалы дамуында шағындаларын стратегиясын іске асыру үшін макроөңірлердің ойнаралық схемалары әзірленген.

2018 жылы Қызылорада қалаларында 14,9 мың га түгенделді. 2019 жылы Қызылорада қалаларында 11,8 мың га жерасты және жерүсті коммуникацияла-рын түгендеу жасалғандырылды.

Бүгінгі күнге дейін 100 тұрғын үйдің құрылысы жүргізілді, оның ішінде облысында ғана толық қалыптастырылған.

Әлеуметтік және тұрғын үй объектілерінің құрылысына арналған бюджет шығыстарын жоспарлау кезінде Құрылыс жобалары банкінен үлгілік жобаларды және қайта қолданылған жобаларды басымдыспен қолдану тетігі іске асырылды.

Құрылыс саласын үлгілік жобалармен қамтамасыз ету ЖСҚ әріптесі арналған бюджет шығыстарын оңтүркі есеппен 30 %-ға қысқартуға және жобалау мерзімдерін 9 айдай 6 айға дейін қысқартуға мүмкіндік берді.

Дегенмен, облыс бойынша типтік жобаларды әзірлеу, оларды қолдану алу күште орналастырылған. Қызылорада қаласындағы Таусар аудандық округтіне 150 орындық клуб құрылысына 7602,6 мың теңге, Қарауылтобе аудандық округтіне 150 орындық клуб құрылысына 74 760,6 мың теңге, «Қызылорада облысы, Қазалы ауданы, Майлыбас аудандық округі, Ақсуат ауданында 150 орнына арналған ауыл клубын салу» жобасын әзірлеуе 7172 мың теңге, Жаңақорған ауданы Өсетіг ауданында 150 орындық аудандық клуб құрылысын жобалауда 3488,3 мың теңге, Қызылорада облысы, Арал ауданы Шыңжаа дегі мекенінен салынатын 100 орындық аудандық клубтың ЖСҚ әзірлеуе 7000 мың теңге, «Жаңақорған ауданы Шаңжаа кентіндегі 150 орындық аудандық клуб құрылысы» жобасының жоба-сметалық жобалары әзірленіп, мемлекеттік сарптамалардан өткізуге 9229,2 мың теңге болған.

2020 жылы «Нұрлы жөл» мемлекеттік бағдарламасы аясында 19,8 мыр. теңге боліген *(ресубликалық бюджеттен – 8,1 мыр. теңге, облыстық бюджеттен – 5,3 мыр. теңге, облыстарлық шығару есебінен – 6,2 мыр. теңге).*

Нәтижесінде 1988 пәтерлі 100 тұрғын үйдің құрылысы жүргізілді, оның 408 пәтерлі 39 тұрғын үйлері пайдалануға берілген. Оның ішінде:

1) Сатып алу құқығыназ жайла берілетін тұрғын үйлер бойынша 815 пәтерлі 20 тұрғын үйдің құрылысы жүргізілді,оның ішінде Қызылорада қаласында 725 пәтерлі 15 тұрғын үй, Арал ауданында 90 пәтерлі 5 үй бар.

Оған басқа, 2020-2021 жылдары арналған Жұмыспен қамту бағдарламасы аясында Сырдария ауданының Теренөз кентінде 42 пәтерлі 2 тұрғын үй пайдалануға берілді.

Жыл ішінде барлығы 150 пәтерлі 5 жайла берілетін тұрғын үй пайдалануға берілген. *(Қызылорада қаласында – 2 пәтерлі 2 үй, Шіелі ауданында – 18 пәтерлі 4 үй, Сырдария ауданында – 42 пәтерлі 2 үй).*

2) Кредиттік тұрғын үй бойынша 755 пәтерлі 68 тұрғын үйдің құрылысы жүргізілді, оның ішінде Қызылорада қаласындағы СПМК-70 тұрғын ауданында – 640 пәтерлі 13 көл қабаты тұрғын үй, Арал, Қазала, Жалаған, Шіелі аудандарында – 145 пәтерлі 1 үй.

2020 жылғы үй аудандық 90 пәтерлі 30 бір қабатты тұрғын үй пайдалануға берілген *(Арал ауданында 40 пәтерлі 10 үй, Қазала ауданында 40 пәтерлі 10 үй, Жалаған ауданында 10 пәтерлі 10 үй).*

3) Жеке коммерциялық құрылыс салушылар есебінен 376 пәтерлі 10 тұрғын үйдің құрылысы жүргізілген, 2020 жылдың соңында 168 пәтерлі 4 тұрғын үй пайдалануға берілген.

Одан бөлек, жергілікті бюджет қаражаты есебінен халықтың әлеуметтік одаң топтары үшін Қызылорада қаласында 10 тұрғын үй және Жаңақорған ауданында Жаңақорған кентінде 18 пәтерлі үй салуы аялған.

Инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымның жобасын іске асыруда 5,1 мыр.теңгеге боліген *(ресубликалық бюджеттен – 2,7 мыр. теңге, облыстық бюджеттен – 2,4 мыр. теңге).* 2020 жылы облыс бойынша 191,8 шақырым инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылым пайдалануға берілген.

Мемлекеттік-жекешелік бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Нұрлы жөл» мемлекеттік тұрғын үй құрылыс бағдарламасының іске асырылу тиімділігіне жүргізілген мемлекеттік аудиттің қорытындыларын бойынша аудиторлық қорытындысына сәйкес Қызылорада облысы мемлекеттік бағылы қағаздар бойынша сыйақыларды өткізу жөніндегі міндеттемелері уақытсыз орнатылып, «Өткізуге» «Өткізуге» деменсіздігіне қарама-қарсы қысыммен деректерін жеткізу жөніндегі мемлекеттік бағдарламаның талаптарын сақтамау фактілеріне нәтиже түрде көл бергені;

Конкурсстық рәсімдерін уақытлы өткізілмей, жобалау-сметалық құжаттарын түзету, жұмыс жүргізу кестесінен тарта қалу жалпы Ақтөбе, АҚО, Қызылорда, Түркістан облыстарында игерілді болмауына жеп соқтырғаны анықталған.

Бастапқы нарықта тұрғын үй сатып алу үшін бастапқы жарнасы бар ЖСР 70,0 мың теңгеге тұрғындар ған «5-10-20» бағдарламасы бойынша жеңілдікпен кредит беру азаматтарынан көрсетілген санаты үшін жеткіліксіз тарымдылықты көрсетті.

Шын мәнінде, мемлекеттік тұрғын үй қорынан тұрғын үй алуға кезекте тұрған адамдар төгін тұрғын үй алу мүмкіндігіне не бола отырып, пәтерлерді несиелі сатып алу үшін бастапқы жарнаын енгізуге толық мүрділігі емес.

Нәтижесінде, 210 000,0 мың. теңге сомасында қозделген қаражаттан ҚР Ұлттық Банкі «КТЖКБ» АҚ-ға 90 000,0 мың. теңге болді, оның 10 123,1 мың. теңгесі немесе 2020 жылғы жоспардың 4,8%-і 1 077 қарыз беру жолымен игерілген.

Республикада өңірлер бөлісінде халықа кредит беру үшін КТЖКББ болген қаражаттың игерілуі туралы ақпарат (23.09.2020 ж. жағдай бойынша)

Өңірдің атауы	КТЖКББ берген қарыздар саны, бірлік	Берілген қаражат саны, млн. теңге
БАЛҒЫҒЫ	1 077	10 123,102
Ақмола	118	1120,084
Ақтөбе	55	389,355
Алматы	3	41,578
Атырау	245	2.553,747
ШКО	18	141,949
Жамбыл	52	433,742
БКО	108	785,570
Қарағанды	17	134,721
Қостанай	159	1.251,298
Қызылорда	3	27,023
Маңғыстау	7	71,598
Павлодар	120	998,644
СКО	0	0
Түркістан	0	0
Шығмоң к.	17	176,548
Нұр-Сұлтан к.	20	213,277
Алматы к.	135	1.783,986

Қарыз беру бойынша ең төмен көрсеткіштің (3-7) Алғашқы, Қызылора, Маңғыстау облыстарында байқалды, ал Түркістан және Солтүстік Қазақстан облыстарында мүлдем жоқ, бұл көрсетілген өңірлерлік халықтың жеңілдетілген кредиттеумен қамтамасыз етуге дайын еместігін көрсетеді.

IV. БЮДЖЕТЕ ҚЕЛЕГЕН БАҒЫТТАР БОЙЫНША НӘТИЖЕЛЕРГЕ КӨЛ ЖЕТКІЗУ

4.1. Бюджеттік инвестициялық жобалардың іске асырылу тиімділігін бағалау

«2020-2022 жылдарға арналған облыстық бюджет туралы» Қызылорада облыстық мәслихатының 2019 жылғы 12 желтоқсандағы №374 шешімін іске асыру туралы» Қызылорада облысының әкімдігінің 2019 жылғы 23 желтоқсандағы № 99 қаулысымен бекітілген, бірақ 2020 жылғы 23 желтоқсандағы № 99 қаулысымен 4,4 қосымшасына сәйкес 2020 жылғы бекітілген бюджетте облыстық даму бюджеттік бағдарламаларын іске асыруға 40 168 600,0 мың теңге қаражат болған.

Есепті жылдың көлемінде жүргізілген нақтылаулар мен түзетулердің нәтижесінде облыстық даму бюджеттік бағдарламаларының жалпы со-масы 67 356 333,7 мың теңге құрап, бекітілген көрсеткіске қарағанда 27 187 733,7 мың теңгеге арттып, Түзетілген облыстық даму бюджетінде республикалық бюджеттен боліген нысанында даму трансфертінің жалпы сомасы 26 101 181,0 мың теңгені, республикалық бюджеттен берілген кредиттер - 3 298 041,0 мың теңгені, облыстық бюджеттен берілген кредиттер - 956 451,7 мың теңгені *(оның ішінде шіелі ауданында есебінен 19 137,075 мың теңге)* құраған.

2020 жылы мемлекеттік органдардың объектілерін дамытуға 669 208,7 мың теңге болініп, толық игерілген. Аталған қаражатқа «Қызылорада қаласы Сырдария өзенінің сол жағалауында әкімшілік ғимаратының құрылысы» жобасының жобасымен қамтылған, бірақ қызылорада қаласының 5 объектісіне мемлекеттік жобалармен қамтамасыз етілген, бірақ қызылорада қаласының 5 объектісіне әкімшілік ғимаратының және Қызылорада қаласы Сырдария өзенінің сол жағалауында әкімшілік ғимаратының құрылысы жүргізілді, 2 нысан да пайдалануға берілген.

Қызылорада қаласының көптеген объектілерін салуға 114 500,3 мың теңге болініп, толық игерілген. Аталған қаражатқа Қызылорада облысы Қармақшы және Шіелі аудандық ішкі істер болімініңнің әкімшілік ғимараттарына уақытша ұстау бөлмелері үшін жансажар орналастыру мақсатында реконструкциялау жұмыстары жүргізілді, 2 нысан да пайдалануға берілген. Дегенмен, 2020 жылғы 15 желтоқсандағы мемлекеттік сұыр-тамаз айырына (ай) 59,6 мың теңгеден барлығы 298,0 мың теңге бюджет қаражаты тиімсіз толенгендігі анықталған.

Білім беру объектілері дамытуға 4 222 268,7 мың теңге болініп, оның 2 512 589,5 мың теңгесі игерілді. Есепті кезеңінің соңына игерілмеген қаражат сомасы 1 719 775,2 мың теңгені құраған. Қаражаттың игерілуі «Жаңақорған ауданы Жаңақорған кентіндегі 600 орындық жетекші мектептің мемлекеттік жобасымен қамтылған жаз-көз мезгілдерінде балалар демалары үшін 150 орн-лағыр құрылысы» жобалары бойынша құрылыс-монтаждау жұмыстарының кешігуінен, сондай-ақ «Қызылорада қаласының сол жағалауында физика-математикаға бойымделген 300 орындық жатанасына бар 400 орындық интеримдік болып табылатын 5 объектісіне жетекші мектептің құжаттамасын сарптама қорытындысының дайын болмауынан орн алған.

Сонымен қатар, 4 нысан пайдалануға берілсе, 5 нысанының құрылысы 2021 жылға өтпелі. Одан бөлек, 3 жобаның жоба-сметалық құжаттамаларының әзірлеу жұмыстары 2021 жылға өтпелі.

Денсаулық сақтау объектілерін дамытуға 10 581 745,7 мың теңге болініп, 10 411 838,7 мың теңгесі игерілген, 169 906,9 мың теңге «Қызылорада қаласында 200 тесектік орнына арналған тез салынатын молулық жупалы аурулар ауруханасының құрылысы» жобасы бойынша құрылыс-монтаждау жұмыстары жүргізілген, бұл 2 нысан да 2021 жылға өтпелі.

Сонымен қатар, 2 нысан пайдалануға берілсе, 1 нысанының құрылысы 2021 жылға өтпелі. Одан бөлек, 2 нысанының жоба-сметалық құжаттамасын әзірлеу 2021 жылға өтпелі.

Тұрғын үй құрылысын жүргізуге есепті кезеңде 14 608 139,8 мың теңге болініп, 19 қорытынды жобалар іске асырылған. Есепті кезеңінің соңына боліген қаражат толығымен игерілген.

Тегіміздегі «тәуелділік жалғауы»

«Ұлты қазақ азаматтардың тегі мен әкесінің атын жазуға байланысты мәселелерді шешу тәртібі туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы шыққан. Оның мәтіні мынадай: Қазақстан Республикасы азаматтарының тегі мен әкесінің атын қазақша жазу тәжірибесін қазақ халқының қалыптасқан тарихи дәстүрлеріне сәйкес келтіру жөніндегі көптеген өтініш-тілектерін ескере келіп, қаулы етемін:

1. Ұлты қазақ азаматтар өздерінің тегі мен әкесінің атының жазылуын қазақ тіліне тән емес

тіпті анайы тұжырымға барып тіреледі. Ол туралы бірқатар ғалымдар егжей-тегжей дәлелдеп жазған. Сондықтан тегімізге таңба боп түскен бұл жалғаудан мүмкін болғанша құтылғанымыз жөн, – дейді ғалым.

Иә, осыған дейін тарихымызда аты-жөнімізді жазудың мынадай да үлгісі болған деседі: шығыс септігінің «нан»-«нен» (дан-ден, тан-тен) жалғаулары арқылы, мысалы: Құнанбайдан Абай, Құдайбердіден Шәкәрім немесе Уәлиханнан Шокан Шыңғысұлы деген сияқты... (Есімдер тек

аффиксті алып тастай отырып, өзгертуге хақылы, алайда тегі мен әкесінің атының түбірлік негізі сақталуға тиіс. Бұл ретте әкесінің атын жазған кезде азаматтың жынысына қарай «ұлы» немесе «қызы» сөздері қосылып, бірге жазылады.

2. Қазақстан Республикасы азаматының паспортын және жеке басының куәлігін берген кезде құжаттандыру саласындағы уәкілетті мемлекеттік орган осы Жарлықтың 1-тармағында көзделгендей, тегі мен әкесінің атының жазылуын оңайлатылған тәртіппен, азаматтың хал-ахуалын жазу актілеріне өзгерістер енгізусіз жүргізеді деп белгіленсін.

Осы орайда айта кетерлігі, тегімізді қазақшалауда белгілі бір тәртіпке бағынбаса болмайды. Бұған байланысты филология ғылымдарының докторы Шерубай Құрманбайұлы баспасөзге берген бір сұхбатында бүгінде елімізде аты-жөнімізді атаудың 18 түрі бар екенін, мұндай жүйесіздікті жөнге келтіру керегін жеткізген екен. Ғалымның айтуынша, бір адамның басында қаншама құжат бар, сол құжаттардың барлығы бір ғана үлгімен жазылса және ол өз ұлтымыздың мәдениетіне сай болса құба-құп. Негізінде, тегімізді жазудың ең кең тараған, ұлттық дәстүрімізге сай екі үш үлгісіне тоқтаған жөн. Оны да жақсылап талқылап, мамандармен ақылдасып, біріншіден, қазақ ұлтының өкілі екенімізді, екіншіден, кәзіргі замандағы түрлі құжаттарды толтыруда тиімді болатын нұсқаларын бекітуіміз керек. Сонда біз де өзге халықтар сияқты қай ұлттың өкілі екеніміз аты-жөнімізден көрініп тұратындар қатарында боламыз. Әр ұлттың аты-жөн жазу дәстүрі мен үлгісі оның төлқұжаты іспеттес. Қазақтың да аты-жөні оның бет-бейнесін, кім екенін көрсетіп тұрғаны жөн.

Тақырып төңірегінде Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінің оқытушысы, филология ғылымдарының кандидаты Болат Боранбайдың пікірін сұраған едік:

– Ескі құжаттарда қазақша аты жөніміз: өзі және әкесінің есімімен, мысалы, Болат Боранбайұлы деп жазылса, ал әйелдердің ішінде атасының есіміне келіні деген сөз жалғанған. Айталық, Рахия Елтайкеліні деген нұсқадағы құжаттар кездеседі. Сол сияқты, атақты адамдардың есімінің алдына руы жазылған жағдайлар да бар, яғни, Қаракерей Қабанбай, Шапырашты Наурызбай деген сынды. Кезінде патшалық Ресейдің пәрменіне қарсы тұрып, Алаштың азаттығын ансап өткен Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейхан, Мұстафа Шоқай сынды ұлт көсемдерінің ұстанымы да біз үшін бұлжымас бағыт десек болады. Тіпті жарты әлемді билеген кеңес өкіметінің тұсында өз есімін Бауыржан Момышұлы деп тайсалмай мойындатқан Халық қаһарманының ерлігін қалайша ұмытармыз?!

Ал енді «ов», «ев» жалғауы туралы айтар болсақ, оның астары тым тереңде, барлап қарасақ,

мысалға алынып отыр.) Айта кетейік, бұл жерде адам өзінің тегіне қай атасын жазса да болады, өйткені қазақта «жеті ата» деген бұлжымайтын заңдылық бар. Сол заңдылықпен ол адамның кімнің ұрпағы екені өз-өзінен айқындалып тұрады. Бір қарағанда, осы үлгі де қолайлы көрінеді. Өйткені қазіргі күні адамның өз аты мен әкесінің атын шатастыруы себебінен де қиындықтар туындап отыр. Қалай дейсіз бе? Бұл жайында әлеуметтік желіде бір азамат сөз қозғады. Оның айтуынша, мектепте оқитын баласының аты-жөнін айыра алмай, шатастыратын мұғалім әлгі баланы тәртіпке шақырған сайын әкесіне тіл тигізетін көрінеді. Бұл жерде мән беретін мәселе: жоғарыда айтып өткеніміздей, аты-жөнімізді жазуда бірінші өз есіміміз тұруға тиіс. Мысалы, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы деген сынды. Ал тегі, аты, әкесінің аты деген – орысша үлгі. Десек те, мектептерде сол бұрынғы үлгімен, журналға бірінші тегі жазылады. Шатасу осыдан туындайтыны белгілі.

Қалалық АХАЖ бөлімі мамандарымен сөйлесіп көрген едік, олардың айтуынша, баланың аты-жөні ата-анасының таңдауына қарай қазақша немесе бұрынғы орысша үлгіде беріледі. Бірақ бүгінде дүниеге келген баланың 90%-нің туу туралы куәлігіне аты-жөні қазақша жазылады екен. Ал құжат бес жұмыс күні ішінде толық рәсімделіп, қолға тиеді. Сондай-ақ, туу туралы куәлігі бұрынғы үлгіде жазылғанымен, азаматтардың өз қалауымен жеке куәлігін немесе басқа құжаттарын қазақшалауға еш кедергі жоқ.

Бір қуанатынымыз, жиырма жылдың ар жақ бер жағында дүниеге келген балалардың құжаттары қазақша рәсімделген. Бұл жерде кеңес өкіметінің соңын көрген, яғни, 1970-1980 жылдар аралығында туғандар құжатымызды қазақшалауымыз керек сияқты. Ал 1950-1960 жылғы туғандар, зейнет жасындағылар және соған жақын қалғандар, олар үшін аты-жөнін өзгерту міндетті бола қоймас. Айта кетейік, жеке куәлікті қазақшалаған күнде басқа құжаттарды өзгертудің қажеті болмайды. Тек ауыстыратын құжат және оның көшірмесі, туу туралы куәлік және көшірмесі, егер әскер қатарында болса, әскери билет және көшірмесі, мемлекеттік баж салығы, жергілікті ішкі істер органдары бастығының атына өтініш және қажетті көлемде фотосурет. Айталық, жаңа куәлік алған жағдайда қандай да бір құжатыңызды іздеген болсаңыз, компьютер арқылы қазақша аты-жөніңізді (бұрынғы нұсқасы болса да) тергенде тек бір ғана ЖСН нөмірі шығады.

Жоғарыда айтып өткеніміздей, «қазақшалағаннан жөні осы екен» деп жан-жаққа тартып, әрқайсымыз өз ойымыздың жетегінде кетпей, белгілі бір ережеге бағынғанымыз жөн. Тасқа басқандай тиянақтылық, бірізділік қажет.

Қалай десек те уақыт – төреші бәрін орнына қояды, яғни, тегіміздегі «тәуелділік жалғауынан» түгелдей арылатын күн алыс емес.

Әзірге үш қола жерлестер қашан сынға түседі?

Алғашқы белдесуінде оған түркиялық Михраш Аккүс жолыққан еді. Айта кетерлігі, Елдос бұл қарсыласымен бұрын-соңды кездесіп көрген емес. Сырын білмейді. Сондықтан ә дегеннен әбжілдік көрсетуге ұмтылды. Өзінің ойлағаны жүзеге асты. Түрік балуанын таза жеңіп, жарысты жалғастыруға мүмкіндік алды.

Ендігі қарсыласы – Оңтүстік Кореядан келген Ким Уон Жин. Әдетте, корей балуандары дзюдодан мықты екені белгілі. Шеберлігімен ерекшеленеді. Елдос екеуі де жиі кездескен еді. Қос балуан арасындағы үш кездесудің екеуінде корей балуаны жеңіске жетті. Біреуінде Елдос басымдық танытты. Олимпиада төрінде төрешілер қазақстандық балуанның қолын көтерді. Осылайша ол жартылай финалға жолдама алды.

Мұндайда жеребе жолдас болмады дей ме? Жартылай финалда Елдосқа жапониялық Наохиса Такатоның жолыққанын қараңыз. Екеуі бұған дейін бес мәрте белдескен екен. Барлығында жапон жігіті жеңіске жеткен. Бұл жолы да Такато жарысты жалғастырды.

Ендігі кезекте қола медаль үшін белдесуде нидерландылық Торнике Тсакодеа қарсылас атанды. Жүлде қол созымда тұр. Жеңіс одан құр қалады. Тайталас соңына дейін жүрді. Екі балуанның белдесуі «алтын ұпаймен» шешілді. Оған Сметов ие болып, Токио олимпиадасының қола жүлдегері атанды. 2019 жылғы Будапешт Гран-приінің жартылай финалында да жеңімпаз атанған еді.

1-бет

КӘСІП пен НӘСІП

Аққұмдағы Ақмарал

Жалағаш ауданындағы Аққұм ауылының тіршілігі өзгелерге үлгі. Мұнда мүлгіген тыныштық жоқ. Жеке кәсіпке бет бұрғандар көп. «Жаппай кәсіпкерлікті дамытудың «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы аясында қолдауға ие болған Ақмарал Жұмабаеваның да жобасы бүгінде бүтін бір ауылдың қажетіне жарап тұр.

Кондитерлік өнім өндіретін цех ашуды көздеген ол бытыр қайтарымысыз қаржыға ие болған, тұтынушылары жеткілікті. Идеясын игілікке айналдырған Ақмарал бұл ретте тірек елді мекеннің еңсесін тіктеуді көздеген ауыл басшылығына алғыс айтады. Себебі, ол бұған дейін де үйде отырып, сүйікті ісін табыс көзіне айналдыруға тырысқан. Алайда, уақытты үнемдейтін заманауи құрал-жабдықтардың жоқтығы қолбайлау болыпты.

– Алғашқыда «2 мың халқы бар ауылда кәсіптің бұл түрімен айналысудың тиімділігі бола ма?» деген ой мазалады. Бірақ, күлік сейілді. Комиссия мүшелері алдында жобамды сәтті қорғап шықтым. 555 600 теңге көлеміндегі қаржылай қолдау қолға тиген бойда қажетті құрылғыларды сатып алдым. Алға ұмтылу арқылы ойдағы максатқа

қол жеткізуге болады. Мен секілді іс бастап, ауылды өркендетуге күш салуға асық жастар көп. Бастысы, оларға бағыт-бағдар, істі нөлден бастауға көмек берілуде. Тек ниет керек, – дейді кәсіпкер.

Ақмарал күніне кем дегенде 10-15 тортка тапсырыс алады екен. Ал, мерекеді сураныс тіпті көбейеді.

– Торттың өзінің он шақты түрін әзірлеймін. Бағасы 2 мыңнан 7-8 мың теңгеге дейін барады. Сапаға көп көңіл бөлемін. Тұтынушылар риза, осыған қарап, маркайып қаламын. Бұл – мен үшін үлкен мотивация, – дейді ол.

Қазір Ақмаралға жолдасы Жасұлан Бейсенбаев қолғабыс етуде. Отбасылық бизнесті дамытуды көздеген жастар алдағы уақытта мұнан да ауқымды істерді жүзеге асыруға ниетті

Айбарша СЫРТАН

Олимпиадада қазақстандық былғары қолғап шеберлері де сәтті ойын көрсетіп келеді. Қазірге дейін шаршы алаңға шыққан Сәкен Бибосынов (52 келі), Серік Теміржанов (57 келі), Закир Сафиуллин (63 келі) алғашқы сынақтарынан сүрінген жоқ. Алда Абылайхан Жүсіпов (69 келі), Әбілхан Аманкүл (75 келі), Бекзат Нұрдаулетов (81 келі), Василий Левит (91 келі) және Қамшыбек Қоңқабаев (91 келіден жоғары) сынды саңлақтардың жекпе-жектерін тамашалайтын боламыз.

Күншығыс еліндегі бәсекеде теннисшілер ала-құла ойын көрсетіп жүр. Елена Рыбакина алғашқы екі кезеңнен іркілмей өтсе, Михаил Кукушкин енді екінші бәсекесін өткізеді. Ал құрама сапынан Ярослава Шведова, Зарина Дияс, Юлия Путинцева және Александр Бублик түрлі себептермен жарыс жолынан шығып қалды.

Әзірге спорттың өзге түрлерінен қазақстандықтар көңіл көншітерлік нәтиже көрсеткен жоқ. Десе де, жүлде қоры толыға түседі деген ойдамыз.

Токио Олимпиадасы 8 тамызда мәрсіне жетеді.

Күні кеше кешкілік ауыр атлет Зульфия Чиншанло 55 келіде тағы қола жүлдені қоржынға салды. Ол жүлкі көтеруде әуелі 90 келіні бағындырғанымен, одан кейінгі екі талпыныс нәтижесіз болды. Жұлденің қолдан сусып бара жатқанын түсінген ол серпе көтеруде 213 келіні сәтті еңсере алды. Осылайша қоссайыстың нәтижесімен 223 келіні еншісіне жазып, Олимпиаданың қола жүлдегері атанды.

Айта кетейік, дүбірлі доғада Қазақстан құрамасы небері екі ауыр атлетті алып барды. Екеуі де жеңімпаздар қатарынан көрініп, жанкүйерлерге қуаныш сыйлап отыр.

– Қазақстандық ауыр атлеттердің жетістігі бізді қуантып отыр. Түрлі себептерге байланысты ел құрамасы Олимпиадаға шектеулі спортшыларды алып баруға мәжбүр болды. Соған қарамастан сыннан сүрінбей өтті. Бұл қос медаль жоғары бағалауға тұрарлық, – дейді қызылордалық бапкер Нұржан Смаханов.

Сыр спортшыларының жарыс уақыты

Токиода өтіп жатқан XXXII жазғы олимпиада ойындарында Қазақстан намысын жерлестеріміз – ҚР Еңбек сіңірген спорт шеберлері, бокстан Қамшыбек Қоңқабаев пен еркін күрестен Дәулет Ниязбеков және каратэ-додан Әлем чемпионы, ҚР Халықаралық дәрежедегі спорт шебері Мөлдiр Жаңбырбай қорғайды.

29 шілде күні сағат 14.45-20.10 аралығында бокстан өтетін бәсекеде 91 келiден жоғары салмақта Қамшыбек Қоңқабаев өнер көрсетеді.

5 тамыз күні 17.00-де каратэден 55 келi салмақ дәрежесінде Мөлдiр Жаңбырбай, ал 6 тамыз күні 11.30-да еркін күрестен 65 келiде Дәулет Ниязбеков жарыс жолына шығады.

Жерлестерімізге жанкүйер болыңыздар! Сыр спортшыларына сәттілік тілейміз!

Жүз күн өтті жүректі қозғап

Аймағымызға белгілі ардагер ұстаз, әулеттің алтын дінгегі, асыл ана, әзиз әже Сабия Жекенқызы Махатованың дүниеден өткеніне де жүз күннің жүзі болды.

Аяулы анамыз 1938 жылы 18 наурызда Авань балық заводына қарасты

Сталин колхозында дүниеге келген.

Ол Авань орта мектебінде жетіжылдық білім алып, Қызылорда қаласындағы қыздар орта мектебінде оқыған. 1962 жылы Абай атындағы Қазақ педагогикалық институтын физика-математика мамандығы бойынша бітірген. Арал қаласындағы №86 мектепте 1983 жылға дейін ұстаздық етіп, 1983-1993 жылдары зейнеткерлікке шыққанша санаториялық типтегі балалар бақшасында меңгерушілік қызмет атқарған.

Сабия ана ұстаздық еткен жылдары оқушылары одақтық олимпиадаға қатысқан. Оның алдынан тәлім алған шәкірттері арасында ғылым докторы, академик атанғандар да бар. Ұстаздың ізденімпаздығы мен біліктілігі әріптестеріне әрдайым үлгі болып, көпжылдық тәжірибесі таратылған.

Сабия Жекенқызы еңбегі бағаланып, «Қазақ СССР халық ағарту ісінің үздігі» тесікбелгісмен, «Еңбек ардагері» медалімен марапатталды. Есімі «Қазақ әйелдері энциклопедиясы» жинағына енгізілді.

Алты ұл-қыз тәрбиелеп, немере-шөбере сүйген асылымыз 2021 жылы 29 сәуірде дүниеден озды.

Арада өткен жүз күн біздің жүрегіміздегі сағиышымызды үдеті түсті. Асыл жанның бейнесі біздің көзімізден де, көңілімізден өшпейді. Анамыз әрқашан панамыз еді, енді бәйтерегіміздің саясы көшіп кеткендей, айдынымыздың суы саркылғандай сезімде қалып отырмыз.

Алла жарылқап, мәңгілік жайыңызды жұмақ бақшасынан бұйыртып, асыл ана. Біз сізді дұғадан іздейміз, бағыштаған Құранымыз рухыңызға шапағатшы болғай.

Еске алушы балалары, немерелері